

מסורת הש"ס

(א) גברות י. (ע"ש), (ב) נוסח כג., (ג) גברות כא.; (ד) [פסחים כח.]; (ה) סנהדרין לו.; (ו) גברות כא.: לקמן א., (ז) לקמן מט. (ח) רש"י מ"ה, (ט) רש"י מ"ה, (י) נפיש תוספות חגיגה י: ד"ה לעזר.; (י') [ג"ל] שמשון, (כ) ויעין תוס' פסחים מג: ד"ה ס"ד חמינה ותוס' ערכין ג: ד"ה הני כהנים, (ל) [ג"ל] פסם,

תורה אור השלם

- (א) ואל תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדה; (ב) גְדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אֲרֵבֶּה כְּפוֹת בְּסוּתָרָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהֶּ; דברים כב יא-יב; (ג) סמוכים לעד לעולם עשׂוים באַמֶּת וְיִשְׂרָאֵל; תהלים קיא ח; (ד) לא תחםם יחד; בְּרִישׁוֹ; דברים כד ד; (ה) כי יִשְׁבוּ אֲדוּמִים יַחְדָּו; וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֶין לוֹ לֹא תִהְיֶה אִשֶּׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִשׁוֹ וְךָ יִקְבָּהּ יָבֵא עִלְיָה וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִקְבָּהּ; דברים כה ה; (ו) מִכְשָׁף לֹא תִתְּנֶה; משות כב יז; (ז) כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוֹ; שמות כב יח; (ח) לֹא יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה אֲשֶׁת אָבִיו וְלֹא יִגְדֹּל בְּנָהּ אָבִיו; דברים כג א; (ט) וְתָתֵן לְאִשְׁתּוֹ הַחֵסֶד עִמָּה; לֵאשֶׁר תִּהְיֶה הַמְּשִׁים כִּסֶּף וְלוֹ תִּתְּנֶה; לְאִשָּׁה תַּחַת אִשְׁרָי עִמָּה לֹא יוֹכַל שְׁלָחָהּ כָּל יָמֶיהָ; דברים כב כט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין חוסמין אין כו. יצ"ע עיין במסות דין כב ריש ע"א ד"ה אין חוסמין אין מנגמין בה שלא תחמר אין אפשי זו ע"ל: (א) ד"ה סמכו וכו' דסמוכה פרשת: (א) ד"ה טוטקנט וכו' לחופה ס"ד ואח"כ ג"ל ד"ה וסמך ליה לא יקח איש וכו' ודרשין סמוכין דבאנוסין ומפוחתה כאנוסה דשתיהן אינן בחורי אישות ומסקנא דמילתא דרב גידל בפרק נושאין על האנוסה ס"ד:

הגהות מוהר"ב רנשבורג

א] תוס' מ"ה וכו מפני שסמכו ענין לו וכו' ה"ה בעלמא אלא דנמשנה תורה נמשנה תורה קים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם: **וּסְמִיךְ** ל"ה לא יקח איש את אשת אביו. ורצנן לא דרשי משום דלא יקח מפסיק בין פרשת אונס ללא יגלה: **דֹּא"ב** ל"בתיבה גבי עריות. דאע"ג דאיזטריך למיכתביה הכא להיקישא ללא יצא ממזר דמהכא דרשינן ממזאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרצנן צפרק החולץ (לקמן דף מט.). התם נמי סמוכין נינהו ודרשינן מטעם דמוכח או מופנה ואת"ג גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גזי עריות וי"ל דלא שיך גזי עריות דאין זנות לבהמה א"י לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בזה מינייהו: **אם** כן ל"בתיבה רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לא יקח? מדנקט לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכוליה קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רצנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אציו למה לי ומפרש דאאציו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דאאציו קאי אצל לא יגלה מצי למימר דדרשי ליה לשומרת יבם כמו רצנן. וריצ"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכוליה קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אציו כיון דכלא הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמין ליה בלאוי: מיתרא היכא דאיכא למידרש ובפ' נושאין על האנוסה (לקמן לו.) אמרי' נמי לדרצנן לא איזטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוי:

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

לא **תלכש** שעטנו. וסמך ליה גדילים תעשה לך ודרשין סמוכין ושרינן כלאים צל"ית. אלמא אחי עשה ודחי לא תעשה: שאין חוסמין. אין (א) [סותמין] טענותיה לכופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ. חוסמין לישנא דקרא קא נקט דיליף לה מלא תחסום: וסמך ליה כו'. אלמא דרשינן סמוכין וגזי כלאים צל"ית נמי דרשין: **במשנה תורה דייט**. והאי סמוכים דכלאים צל"ית במשנה תורה הוא ודרשין: **סמכו ענין** לו. ענין הפרשה (ב) סמוכה פרשת מכסף אצל שוכב עם בהמה דגזי הדדי כתיבי: **מכשפה לא תחיה**.

בספר ואלה שמות: **מה שוכב עם בהמה נסקילה**. דכתיב בנאשה הנרצעת לבהמה דמיהם צם (ויקרא כ) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו**. שנאמר לא תחיה: **לפיקש אליהן**. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל: **נושא אדם אנוסם אציו**. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אציו דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אצין ואשת משמע ע"י אישות דקדושין: **אנוסם בנו**. לאו כלמו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה (ג) ה"ג **ורצנן אי הוה סמך ליה כדקאמרת** **השפא דלא סמך ליה בשומרת יבם כו'**. לא סמך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אציו בנתיים: **דמוות**. מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו: **לנפניה רחמנא**. להאיא לא יגלה כנף אציו לגזי עריות אי לטפויי לאוי גזי אשת אצ קאחי: לאפניו

איש את אשת אביו בנתיים) בשומרת יבם הכתוב מדבר (ו)ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדרשי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי עריות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

יעקב דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דהוקשה כל המורה לתפילין והקישא עדיף מסמוכים ולמ"ד דתפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא נינהו אפשר דלדידיה נשים חייבות צל"ית מסמוכין דכלא"ה נמי לרצנן דר' (י)שמעאל צפ' התכלת (מנחות מג. וס) סבר נשים חייבות צל"ית דמחייבי צ"ית בלילה והוי שלא הזמן גרמא וקשה הא דדייק צפ' התכלת דרצ יהודה סבר דל"ית מ"ע שלא הזמן גרמא מדרמי תכלת לפורוזמא דאינשי ביתה וממאי דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מיחייב נשים מסמוכין וי"ל דעדיפא מינה משני ליה התם ומיהו קשה למאן דפטור נשים מל"ית ה"ל למיפטרינהו מכלאים וע"כ נשים חייבות בכלאים דאמר ספ"ק דב"ה (דף יד:) כלאים למאי חזו ושמא איכא שום ריבוי לענין כלאים (א: **וְכִי מִפְּנֵי שִׂמְכָמוּ עֲנִין לוֹ בּוֹ**. ואח"כ דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משום ג"ש דדרש ר' יוסי הגלילי צפ' ד' מיתות (סנהדרין סו. וס) דמפקא [מסמוכים] דדרשי מלא תחיה כל נשמה דבסיף מדע דלטו ר"ע דגמר התם דבסקילה מלס בהמה אס איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרצנן דדרשי סמוכים בכל מקום אלא איזטריך ע"כ משום ג"ש דמפקא מסמוכים וי"ל דהכא דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכו מפני שסמכו משמע דלא דריש סמוכים בעלמא והא דדרש ר' יהודה סמוכים בפ"צ דקידושין (דף נג.) דקתני יכול לא יתלקו צקדשי קדשים אכל יתלקו צקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמך ליה אס על תורה וקאמר לה תם סיפרא מני ר' יהודה איכא למימר דהתם וי"ו מוסף על ענין ראשון דריש דכתיב וזאת תורת זבח השלמים א"י משום דמוכח דמדלא כתיב צפרשת ויקרא א"י משום מופנה דאיש כאחיו מיותר דה"ל למיכתב לכל בני אהרן תהיה ומו לא והא דקאמר במשנה תורה דריש א ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה קים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם: **וּסְמִיךְ** ל"ה לא יקח איש את אשת אביו. ורצנן לא דרשי משום דלא יקח מפסיק בין פרשת אונס ללא יגלה: **דֹּא"ב** ל"בתיבה גבי עריות. דאע"ג דאיזטריך למיכתביה הכא להיקישא ללא יצא ממזר דמהכא דרשינן ממזאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרצנן צפרק החולץ (לקמן דף מט.). התם נמי סמוכין נינהו ודרשין מטעם דמוכח או מופנה ואת"ג גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גזי עריות וי"ל דלא שיך גזי עריות דאין זנות לבהמה א"י לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בזה מינייהו: **אם** כן ל"בתיבה רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לא יקח? מדנקט לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכוליה קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רצנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אציו למה לי ומפרש דאאציו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דאאציו קאי אצל לא יגלה מצי למימר דדרשי ליה לשומרת יבם כמו רצנן. וריצ"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכוליה קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אציו כיון דכלא הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמין ליה בלאוי: מיתרא היכא דאיכא למידרש ובפ' נושאין על האנוסה (לקמן לו.) אמרי' נמי לדרצנן לא איזטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוי:

פרק ראשון יבמות

ד.

דמסיק טעמא הואיל ואישתרי אישתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח דכאמר בכל הני דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו מוזכר אחות אשה משום דלמילף בכל דוכסין קאחי ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש זו כרת דשאני אשת אח דמזותו צדק ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות יבוס דאל"כ בטלה מצות יבוס אצל מכלאים צל"ית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימת מצות תכלת בפשתי' מקיימת צלמר ואפ"ה דחי וכן וגלה את כל שערו דמלורע מייקיס בשער דהיתר דכל שערו קרינא ציה כמו כל מלאכה לא תעשו דשנת דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שנת א"י כל שערו ממם ובנמרטו פלח ראשו וחקנו וכן כל הני דמיימו מייקיימי דזוכתא אחריתי:

דכתיב לא תלכש שעטנו וסמך ל"ה גדילים וכו'. ואיפכא

ליכא למימר דבמקום גדילים לא תלכש שעטנו כדאמר בסמוך במקום כי ישנו לא תחסום דא"כ לשמוק קרא מיינה וממילא דיעין דלא דחי עשה דל"ית לאו דכלאים וגזי יבמה נמי בסמוך ליכא למידרש כי הכא דכלאו קרא ה"א דחוסמין אותה ולא יתלוץ לה על כרחו הקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש דליחייבו נשים צל"ית דלאית לן למימר כל שישנו בלא תלכש שעטנו ישנו בגדילים אף ע"ג דלאוי היקש הוא אלא סמוכים דמרי קראי נינהו מ"מ דרשין הכי צפ"ק דערינן (דף ג:) ובהתכלת (מנחות מג.) דקאמר הכל חייבין צל"ית כהנים לזים וישראלים ומסיק דכהנים איזטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי גציייה כלאים צל"ית נמי לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי צידן עבודה שלא צידן עבוד' לא אישתרי דמשמע דאי אישתרי לגמרי הוו מיפטרי צל"ית דהוה דרשין כל שאינו בלא תלכש שעטנו אינו בגדילים כ"ש שיש לנו לדרוש לחומרא ולחייב נשים צל"ית וי"ל דהא דנשים פטורות צל"י היינו משום דיליף לה (קדושין לה.) רב אחא בר

דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו**. שנאמר לא תחיה: **לפיקש אליהן**. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל: **נושא אדם אנוסם אציו**. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אציו דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אצין ואשת משמע ע"י אישות דקדושין: **אנוסם בנו**. לאו כלמו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה (ג) ה"ג **ורצנן אי הוה סמך ליה כדקאמרת** **השפא דלא סמך ליה בשומרת יבם כו'**. לא סמך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אציו בנתיים: **דמוות**. מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו: **לנפניה רחמנא**. להאיא לא יגלה כנף אציו לגזי עריות אי לטפויי לאוי גזי אשת אצ קאחי: לאפניו

מכדי

דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן (סנהדרין לו.) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו**. שנאמר לא תחיה: **לפיקש אליהן**. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל (ברכות שם ובעי"ז סנהדרין שם,) **בשומרת יבם הכתוב מדבר**. שומרת יבם של אציו ראויא לאציו, והרי כבר הוחרר עליה משום ערות אחי אצין, אלא לעבור עליו (דברים כג א.)

עין משפט

נר מצוה

ח א מיי פ"ב מהל' יבוס הלכה יד תמן עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסה פט"ף ד ויבדל אלפס פרק ז דמכות דף קא:
ב ב מיי פ"ה מהל' עבודת כוכבים הל' טו סג לאין נה (טוש"ע י"ד סימן קעט):
ג ג מיי פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יג:

תוספות ישנים

(א) ויער י"ל כיון דאיכא קרא דמשמעט לכו (בבבבב טו נח) בני ישראל ואל גנות [וישראל] וש"מ דאין להקשות [להדיר] דלמא כל שיטוי בלא תלכש ישנו בגדילים. וכן איפכא משום דלאוי צדח וימנא הוו מרזיייהו מד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין להשוותם לנשים בחיובם ולא בפטורם. ולא דמי לנא דלמרינן כל שיטנו בבל תחבל ממך וטע בקום אטול מנא דבחד וימנא אימנאו וכללו [הוין] זמן גרמא: איא' אוב וידעוני בכלל מכשפים היו כו. והקשה הר"י יעקב מאורלייני"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ולא מן הכלל דמכשפה לידון דבדכ' החדש נסקילה וא"כ אי תאנה דא"כ להחזירו לכללו עד שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שהלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני נסקילה אף ממשפה נסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר חדש כיון שאינו נסתר הכלל שאינו רק מוסף מיתה חמורה. וכן פי' הקוטנרס לקמן גזי אשם מלורע דלא דמי לאשם מלורע דשוקרו ממם מן כלל שאר השמות להיות כל דבר קרי על גבי המזבח ואלא למתן בהטות שלא תמלא כלל דין זה בשאר אשמות אצל כהאן מיתה היתה לו ויאל לידון לתוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דתקא אינה מפורשת אלא תמא לאשמעינן דלא מוסק אדעינן לומר דהוא כהנן כמו שאר מיתה פסם האמורה בתורה אלא תמא אוב וידעוני לגזיי דהויא נסקילה:

מוסף רש"י

סמוכים לעד לעולם. בדברי תורה כתיב זאנטיס כל פקדיו סמוכים לעד, סמיכת כל פקדיו עשויים באמת וישר וילוצין ולא דבר רק (גברות י.). שאין חוסמין אותה. אין מנעין בה שלא תאמר אי אציו פשו (ופכות כג.) מכשפה לא תחיה. ולא פירש בלאוי מיתה תמות, ותאמר אצלו כל שוכב עם בהמה מות יומת (ברכות כא.). סמכו ענין לו. סמכתו פרשת משפח לא תחיה לזוכב עם בהמה (שם) סמך ענין המכסף לזוכב עם בהמה. ענין פרשה (סנהדרין סו.) מה שוכב עם בהמה בסקילה. הא לפינן לה מדמיהם צם דכתיב צם פרשת קדושים תהי, וגמרין לה מאוב וידעוני

דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן (סנהדרין לו.) וכל דמיהם צם נסקילה היא דגמרין (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב צהו ורגמו אותם דמיהם צם (ויקרא כ): **נוציא זה**. מכסף: **לסקילה**. שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו**. שנאמר לא תחיה: **לפיקש אליהן**. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל (ברכות שם ובעי"ז סנהדרין שם,) **בשומרת יבם הכתוב מדבר**. שומרת יבם של אציו ראויא לאציו, והרי כבר הוחרר עליה משום ערות אחי אצין, אלא לעבור עליו (דברים כג א.)